

Bu yazı 25 Haziran'dan beri yazılmayı bekliyormuş. İcini, benim senelerdir biriktirdiğim gibi, biriktirmiş ve yazılmayı bekliyormuş.

Birinci öğrenilecek ciddiye almamak demişim. Neyi ciddiye almamak? Yazıyı. Daha doğrusu sözü. Çünkü söz hakikatin kendisi yerine geçtiği hissini verecek en yakın aday. Onu ciddiye alma ihtimali, hakikatin kendini ifşa ettiği sanılan diğerlerinden daha fazla.

Watts bir konuşmasında *putların yaratıcı olmadığını anlamak kolaydır, asıl zor olan kitapların, sözün, kavramların, soyutlukların yaratıcı olmadığını anlamaktır* mealinde sözler söylemişti. Bizim durumumuz bu mudur?

Mutezile'nin *Kur'an'ın yaratılmış olması* fikrini ortaya atma sebebi, aksi halde onun Allah'a eş bir tanrı haline gelme riskiydi. Biz bu riski mi yaşıyoruz?

Bunlara cevaplarım genelde müsbet yönde, evet, biz Allah'a değil, kitaba, geleneklerimize, o geleneğin başı peygambere tapıyor gibiyiz, dışarıdan bakan kimse bunu böyle görür. Ancak bir erden sonra şunu da itiraf etmek gerekir: Böyle olmasaydı, yani konunun hakikati, uygulamasından daha mühim olsaydı, belki de insanların *doğru olma* amacı yerine gelmeyecekti. Kur'an'ı ciddiye almayarak müslüman belki olabilirsiniz ama bu onun hayatınıza tesirini önemli ölçüde azaltacaktır. *Bunda bazı hakikatler var ama hepsi de her zaman geçerli değil* dediğimizde, insanlar sondaki *geçerli değil* kısmını anlar. Çünkü bir defa *insan akli* devreye girdiğinde, yani benim tercihlerim, görüşlerim kitabı anlamak için önemli bir yol haline geldiğinde, günümüzde olduğu gibi, bir tefsire bakıp *bu senin yorumun* deme imkanı doğar.

Ben Kitab'ın indirilmesindeki amacın insanların felsefi açıklıklarını gidermek olduğunu düşünmüyorum. İnsanların hayatlarından ve ölümden daha ciddiye alacakları bir *ahlak* ve *hayat düzeni* kurmak olduğuna inanıyorum. Bu ciddiyetin insanın hayatını kuşatacak bir imana ihtiyacı var, yani işin temelini çok karıştırıp, *vahiy nedir, nasıl gelmiştir, bunlar bize ne demek istemiştir* diye uzun uzun araştırdığınızda, ulaşacağınız yer pek de *hakikat* olmayacaktır. Konu insanların hayatlarında pratik değişiklikler yapmak olduğunda, uzun tartışmaların hemen hiçbir faydası olmaz.

Bu sebeple belki de insanlara kolay gelen, anlatılması, anlaşılması kolay bir itikad önemlidir. Şahsen bunlara itirazım *hakikat olmadıkları* yönünde de değil, belki Mu'tezile daha doğru, daha insicamlı, daha az çelişki taşıyan bir kelam üretti ama insanları daha dindarlaştıran Ehl-i Sünnet olduğu için, *hakikat* de o oldu. Naçizane itirazım, bunun aslında farkında olan, yani söylediklerini aslında kendi yorumu olduğunu bilen, ayetlerin, hadislerin pek çok farklı şekilde anlaşılabilirliğini gören insanların, buna rağmen birbirine duydukları düşmanlık.

Derdimiz etraftaki insanları, bize yakın, benzer dalga boyundaki insanları iyileştirmek. Bunun için sen masal kullanıyorsun, öteki mantık kullanıyor, öbürü tarih kullanıyor, başkası felsefe kullanıyor. İnsanı ölüm ve varoluş karşısında bir nebze sakinleştirmek derdimiz. Kime hitap ediyorsan, onlar dinliyor zaten seni. *Falanca'yı okuma, o zındık* demenin de, kimse için bir cazibesi yok, bilakis reklam yapmış oluyorsun.

Bir Çin atasözü demiş ki, *ağaç dikmek için en uygun zaman yirmi yıl önceydi, ikinci en uygun zaman da şimdi.*

Bizde tuhaf bir insan tipi var, belki her yerde vardır ve belki insanın genel arızasıdır. Geçmişe bakıp, tabii ki yapılmış bir takım yanlışlar hakkında *o zaman şöyle yapılmalıydı* demek ama bugün için tek bir teklifi olmamak. Çünkü teklif risk. Yanlış yapma riski taşımak yerine, *in retrospect* laklak yapıp, daima haklı olmak daha iyi.

Bu gibi insanları ciddiye almaya gerek yok ama tepemize çıkmaları muhtemel olduğunda, onları sakın sakın dinleyip, *bugün için ne düşünüyorsun* diye sormak iyi olabilir.